

Samtale med Signe Cold (f. 1966) og Christian Cold (f. 1966)

Akademiraadet (AKR): *Kan I uddybe hvordan I arbejder i spændingsfeltet mellem historisk værdi og undersøgende og eksperimenterende arkitektur?*

Christian Cold (CC): For os er arkitekturen ikke knyttet til en bestemt person men til historien, stedet og programmet. I en hvilken som helst opgave findes løsningen i de variabler tilsat – naturligvis – et kunstnerisk greb, som vi kan kalde "eksperimentet". For os bliver eksperimentet aldrig at prøve et nyt materiale, en ny teknologi eller en ny samarbejdsform. Det er midler til at nå målet, men aldrig målet i sig selv. "Eksperimentet" er den alkymi, der fører til at historie, sted og program finder en syntese der giver mening – funktionelt og emotionelt. Man kan sige, at arkitektur er tanken bag den fysiske form. Uden en bagvedliggende tanke – uden et indhold – tømmes arkitekturen for den højere mening og tilbage står ren fysik, hvilket ikke er tilstrækkeligt for os. Vores mål er at skabe bygninger, byrum, landskaber og bydele, der korresponderer med historie og sted i et nutidigt formsprog. I kraft af at stedet er så vigtigt for os, kan vores produktion til tider synes uensartet. Hvordan kan vi tegne en masterplan som Carlsberg, hvor byens struktur flirter med det uforudsigelige og komplekse, medens vi 10 år senere forfatter Levantkaj, hvor en stringent orden træder i forgrunden? Hvordan kan vi tegne en lille bygning, der rummer kirke, forsamlingshus, præstebolig og gæstebolig i et blødt varmt sprog samtidig med et Njals Tårn med sin næsten prætentiose energi?

Vi nyder, at produktionen er fuld af paradokser, som næres af netop stedets karakter, historiske værdi og ikke mindst program.

Signe Cold (SC): Vi ønsker at bidrage med bygninger, der kan stå i mange år. Vejen hertil er netop at arbejde med historien som et urokkeligt fundament men samtidig være stærkt bevidste om den tid og de sammenhænge, vi arbejder i. Arkitektur er en bunden kunstform, hvor arkitekten har et kolossalt ansvar. Arkitektur må aldrig blive eksperimenterende for eksperimentets skyld. På den anden side er eksperimentet bydende nødvendigt for at nå i mål med den vanskelige opgave det er at skabe et bygningsværk, der vitterligt har noget på hjerte og som kan blive ved med at bevæge os.

AKR: *Kan I fremhæve nogle af jeres arkitektoniske projekter som er forbundet med en særlig betydning for jer? Hvad er vedkommende arkitektur for jer?*

CC: Som sagt vejer stort set alle vores projekter fyldigt i vores bevidsthed. Men et af de projekter, der har en særlig værdi for mig, er udvidelsen af Kildeskovshallen, som vi byggede i 2000-2002. At bygge til Karen og Ebbe Clemmensens uforlignelige mesterværk var en form for svendeprøve. Hvor Clemmensen byggede til det rekreative menneske, skulle vi bygge for det kompetitive menneske. Vores program stod i et modsætningsforhold til Clemmensens. Men de to verdener skulle forenes til en helhed, der fortsat skulle placere sig i et unikt landskab forfattet af Agnete Muusfeldt. Det var også første gang, vi byggede i den skala med den tekniske kompleksitet. Men alt gik (for os) op i en højere enhed. Et robust greb, en ambitiøs bygherre og en lyttende og kreativ entreprenør skabte et bygningsværk, som vi kun har modtaget positiv respons på over tiden. Og det er for os centralt. Clemmensens værk viste jo, at moderne arkitektur ikke kun er for her og nu og 5 års-ansvarsperioden ud, men for de næste 100 eller 300 år. Det er noget, vi giver videre til de næste generationer, og deri ligger det egentlige bæredygtige... at bygningen er kunstnerisk og teknisk livsduelig.

SC: Jeg er meget stolt over at have været med til at skabe et boligbyggeri som Emaljehaven, der på mange måder rummer alt det, vi som firma står for: en uhyre vanskelig bybygningsopgave, som vi løser i et enkelt og meget stærkt greb forankret i stedet (NV), og som trods sin skala rummer stor opfindsomhed i udførelse, en både eksperimenterende og delikat detaljering omkring noget så

umenneskeligt som et betonelement, masser af fællesskab og god + billig bo-kvalitet. Et andet projekt, som jeg gerne vil fremhæve, er by-reparationen midt i Odense, hvor vi i 2012 vandt konkurrencen om at genskabe byens centrum hen over det, der engang hed Thomas B Thriges Gade. Her har vi formet en bydel i 3D, vi har genskabt tætte og 'rigtige' byrum og vi har dikteret bygningernes volumenaftryk med et for moderne byplanlægningshistorie helt nyt og overraskende resultat.

AKR: *Kan I sige noget om arbejdet med Kanonhuset og det at være egen bygherre for et projekt?*

CC: Kanonhuset er realiseringen af en drøm, der manifesterede sig, stort set da vi havde etableret entasis. Vi tænkte, at det måtte være vidunderligt at arbejde i et rum, der portrætterede os og vores faglighed. Vi tænkte, at det kunne være en katalysator for et fagligt løft – at det kunne berige og inspirere os. Vi tænkte også, at et hus til entasis kunne vise vores bygherre, embedsfolk, samarbejdspartnere og ansatte, hvad vi havde på hjerte, i den tid og på det sted.

Mange har spurgt os, om det ikke var svært at være både bygherre og arkitekt. Sandheden er, at det nok var en af vores mest uproblematisk designprocesser: Det var som om huset tegnede sig selv, inden for den meget snævre økonomiske ramme vi havde sat (og som banken havde givet os det afgørende lån på baggrund af).

SC: I virkeligheden er Kanonhuset reelt et byggefællesskab, hvor vi (Kanonhuset ApS) og vores to ældste børn er gået sammen om at opføre et flerfunktionelt byhus på en meget snæver grund i Nordhavn. Ud over at skulle være sin egen bygherre har det været ekstremt lærerigt for os at gennemgå de enkelte faser i den proces, som vore kunder jo skal igennem. Vi har faktisk fået en større forståelse for bygherrens forpligtelser i en byggesag. Det giver en eller anden form for robusthed og gennemslagskraft, som vi har stor glæde af i vores daglige arbejde som arkitekter.

AKR: *Hvad er de væsentligste værdier for jer i jeres arkitektoniske projekter og i forhold til det samfundsmæssige fællesskab arkitekturen indskriver sig i? Hvordan er jeres arkitektoniske projekter med til at give identitet til et sted?*

CC: Vi vil gerne se entasis' arbejde som født af konteksten. Vi ønsker at styrke de kvaliteter, som et sted besidder. Og det sære er, at alle steder besidder kvaliteter, hvis blot man er sensitiv og søgende nok. Vores metodik er at kortlægge stedets kvaliteter og stedets uindfriede potentiale. Her skeler vi ikke enøjlet til den historiske og fysiske kortlægning, men i lige så høj grad til sociale karakteristika: Hvilke mellem menneskelige dynamikker kan vi styrke og accelerere? Hvordan kan vi skabe social og kunstnerisk merværdi? Hvordan kan vi skabe den bedste ramme om mødet mellem mennesker? Omkring årsskiftet til 2021 begynder vi færdiggørelsen af den karré som Kanonhuset ligger i. Vores idé og ønske er at skabe en gave til kvarteret og københavnernes i form af en intens grøn byhave, hvor folk ganske ukommercielt kan mødes og tage fælles ophold eller nyde en bog alene. Naturligvis er vores ambition at skabe smukke arkitektoniske billeder, rum og volumener. Men vores ønske er i lige så høj grad at hylde vores symbiotiske afhængighed af naturen og af hinanden. FN's 17 verdensmål har ikke været et dagsordenspunkt i vores møder og arbejde. Alligevel giver projektet svar på mange af disse punkter, og så er vi tilbage ved vigtigheden i at skelne mellem program og kunstnerisk kvalitet. Vi ser masser af bygninger og bydele der certificeres som værende bæredygtige i højeste klasse. Men en forbavsende stor del af disse mangler arkitektonisk ambition og nerve, for fokus har været andet steds. Uden en sådan nerve spår vi en bygning en ringe levetid, og derved et negativt bidrag til den bæredygtige verden, vi er forpligtet til at give videre til vores børn og børnebørn. Pointen er, at arkitektur som kunstart er dødelig alvor.

SC: En anden måde at beskrive vores 'arbejde med kontekst' er ud fra begrebet sammenhængskraft. Et sted inspirerer til materialevalg og formgivning, men der skal mere til. Når

man bevæger sig gennem byen er det vigtigt, at man oplever at byen hænger sammen, nyt med gammelt. Det er både i materialevalget og i arkitekturen, men i lige så høj grad i skalaen, takterne, indramningen af et byrum, en gade osv. Det er også derfor, vi er ekstremt optaget af den tætte by og arkitektur i et forholdsvist afdæmpet formsprog, hvor detaljerne kommer til live, og hvor byrummet opleves dejligt og rart. Et af de største problemer ved moderne arkitektur er skæløsheden. Noget så enkelt som detaljeringen af et vinduesparti giver en bygning en menneskelig skala, hvorimod det modsatte kan forekomme nærmest grovmotorisk og derfor 'ude af skala'.

AKR: *Hvordan definerer I forholdet mellem kunst og arkitektur i jeres arbejde? Hvad er balancen mellem funktionalitet og formgivning, og hvordan definerer I kunstnerisk kvalitet i det offentlige rum?*

CC: Vi søger som regel et stille, næsten underspillet udtryk, som passer til bygningens rolle i et urbant eller landskabeligt hierarki. Det skyldes, at vi meget sjældent har opgaver med en funktion, der kan retfærdiggøre en opmærksomhedskrævende arkitektur. For os retfærdiggør det at bygge for et advokatfirma ikke, at vi sprænger alle rammer. Det skal der en mere central samfundsbærende funktion til. Vi kan sammenligne byens bygninger eller byrum med brikkerne på et skakbræt. Vi ville naturligvis gerne formgive dronningen, men vi tager altid bestik af funktionen og erkender, at de fleste af vores bygninger som regel funktionelt peger på rollen som bonde, og så holder vi os til det mere ydmyge formsprog og gør vores ypperste for at skabe en fornem lavmælt bonde.

SC: Jeg er meget optaget af arkitektens selvforståelse og omverdens opfattelse af samme. Som arkitekter er vi gennem lang tid gradvist blevet tildelt rollen som kreativ og følsom kunstner uden forståelse for økonomi med en vis grad af byggefaglig indsigt og kneben juridisk forstand (overdrivelse forstærker budskabet...). Kunstakademiets Arkitektskole (KADK) omtaler deres skole som en eliteskole for 'talenter', hvilket forstærker den position, som jeg mener arkitekten i højere og højere grad bliver tildelt. Jeg er alvorligt bekymret for vores fags fremtid, hvis ikke kunsten holdes oppe af et fag, hvor vi i lige så høj grad respekteres for vores byggefaglige viden, herunder den økonomiske del, som for vores kunstneriske 'talent'. Byggeri bliver først til arkitektur, når det kan mere end blot udfylde en funktion, når det har noget på hjerte, og når det formår at bevæge os. Det kræver langt mere end et formgivningstalant at nå dertil. Noget af det smukkeste og mest interessante byggeri i verden skabes i disse år i Schweiz, hvor arkitekten har en helt anden og langt mere respekteret rolle end i Danmark, og hvor arkitekterne selv aldrig omtaler deres byggeri som kunst...

AKR: *Hvilken betydning har ordene fællesskab, velfærd og bæredygtighed i jeres arkitektur?*

CC: Begreberne betyder alt. Det er programpunkter i hver opgave, uanset om bygherren har nedfældet det som ambitioner eller ej. Det er vores ambition. Begrebet bæredygtighed er dog for os ikke nye paradigmer anno 2020. Bæredygtighed rimer på anstændighed – og har altid eksisteret for den ambitiøse arkitekt. Så for os står fællesskab, velfærd og bæredygtighed ikke som overraskende nye spørgsmål, der kræver revolutionerende nye arkitektoniske svar, men derimod som selvfølgeligheder, der har optrådt som en integreret del af arkitektoniske værker gennem århundreder. Vi oplever, at disse begreber er blevet pustet op som modebegreber, og alle danser om guldkalven, men hvor dybt stikker det? Hvor dygtigt integreres det? Hvor langtidsholdbare er løsningerne vi ser? Alt for megen isenkram der uddateres før bygningen tages i brug. Alt for lidt fokusering på passive iboende og driftsminimale smukke løsninger.

For os er fællesskab, velfærd og bæredygtighed hjerteblod, og har altid været det.

SC: Man kan ikke påstå, at det er nye begreber, og forskellige projekter indeholder disse programpunkter i varierende grader. Vores arbejde er og har altid været funderet i et humanistisk

menneskesyn, hvor mennesket og dets behov så at sige er i centrum. Det være sig de mennesker, der skal bruge vore bygninger så vel som de mennesker, der passerer dem dagligt. I forlængelse heraf er bæredygtighed fuldstændigt indlysende: en samvittighedsfuld omgang med vore fælles ressourcer i en stadig mere kompleks verden. Vi så gerne, at vi som arkitekter ikke skulle bruge værdifuld tid på at sortere uønskede og giftige materialer fra vores beskrivelser – men at dette i stedet blev håndteret på et overordnet samfundsmæssigt plan.

AKR: *Hvad ser I som de største udfordringer for byggeri og byplanlægning i dag?*

CC: Udfordringerne er utallige, så her kan listen blive lang. Vi er som alle andre konstant udfordret. Nye krav og cirkulærer er uden tvivl velment, og så er der alligevel en række mutationer, der virker som hæmmende, kedsommelige og opmærksomhedskrævende tidsrøvere.

Da Clemmensen fik opgaven at bygge Kildeskovshallen – ja, så fik de opgaven. Ingen EU-udbud! Ingen bygherrerådgivere der trængte sig ind som kontraproduktivt mellemlagspapir der såede mistillid mellem rådgiver og bygherre. Dengang var forholdet mellem bygherre og rådgiver en tillidssag. Ok – der opstod konflikter også dengang. Men det gør der også nu. Pointen er, at der ikke var denne fedtrand af dokumentation og kolde hænder på sagerne. Og vi ser, at denne fedtrand vokser og vokser. Det gælder mest det offentlige byggeri, og vi håber på, at der kommer et brud på denne retning – at pendulet svinger den anden vej. Vi beder til, at vi med tid, som fag, igen kommer tæt på bygherren i en tillidsfuld samtale. Vi ser klare tegn på, at pendulet nu svinger den vej for den modige bygherre.

Et andet problem er kommunernes angst for at agere inspireret og bryde normen. En angst der tager velnæret rod i præcedens. Det som er åbenlyst rigtigt et sted til en funktion får ikke gang på jord, fordi det i kommunernes optik automatisk kan skabe ny præcedens, der ikke passer ind andre steder.

Et tredje problem er juraen som bliver stadig mere kompliceret. Jeg forstår godt de arkitektvirksomheder, der opgiver ånden og lader sig købe op af store ingeniørfirmaer, der har egen juridisk afdeling. Problemet er, at det flytter fokus og udhuler det manøvrerum, der er så afgørende for at byggeri bliver til arkitektur.

Et fjerde er Københavnerskolens og Aarhuskolens alt for svage tilgang til fagets tekniske aspekter. Vi er af den opfattelse, at man skal beherske håndværket for at kunne skabe værket. Faget taber ustandseligt terræn til ingeniørfirmaer og bygningskonstruktører. Hos os er vi arkitekter, og vi har været heldige gennem tid at kunne tiltrække de få arkitekter, der rent faktisk kan omsætte skitse til 1:1-tegninger og pedantisk præcis beskrivelse, der holder vand ved projektopfølgningen, tilsynet og afleveringen. Vi har ikke en konkurrenceafdeling, en projekteringsafdeling, en tilsynsafdeling, en HR-afdeling og en direktionsgang. Så længe en række af landets arkitektvirksomheder ser i den retning vil vi fjerne os fra den danske arkitektoniske guldalder, som vi ellers elsker at referere til.

Hvis spørgsmålet lød: "Hvad ser I som den største gave for byggeri og byplanlægning i dag?", så ville vi pege på, at faget inden for byplanlægning gennem de sidste 20 år har gjort os mange og nyttige erfaringer! At der reelt forskes og vindes viden, som kan implementeres! At faget har radikalt øget politisk fokus! At en række af de større investorer har fået øjnene væk fra den første og bedste bundlinie og erkender at arkitekturens nytteværdi er mere kompleks og skal regnes over et længere tidsspand. At den sociale og bæredygtige ambition nu deles på tværs af fag og roller. Så der er mange positive tendenser, og de er mindst lige så interessante at have for øje som udfordringerne, for de skaber energi til at imødekomme udfordringerne.

SC: Som nævnt er jeg alvorligt bekymret for arkitektens selvopfattelse og dermed den rolle, vi bør spille. I en stadig mere krævende verden er det afgørende, at arkitekten har en solid rod i det byggefaglige foruden kunsten. Vi skal turde tale økonomi fra dag et, og vi skal have styr på økonomien. Ingen andre end arkitekten sidder med den overordnede viden omkring alle byggeriets aspekter, og det skal vi i højere grad synliggøre og dyrke. Hvis ikke, bliver byggeriet overtaget af ingeniører og entreprenører efter arkitektens første 'frække skitse'. Det er ikke godt for bæredygtigheden, for de bygninger overlever ikke i længden. I forlængelse heraf er det sørgeligt, at man i kommuner (blandt politikere) ofte er skræmt ved tanken om at lade fagligheden råde. I angst for at miste lokale stemmer (ved næste kommunalvalg) fjører man folkestemningen eller bliver handlingslammet. Det er i vore øjne samfundsmæssigt og ressourcemæssigt et kæmpe problem, for det kommer der kun kompromisfyldt og uambitiøst byggeri ud af, som ingen holder virkelig af og som formentlig rives ned igen om alt for få år.

AKR: *Hvad optager jer i øjeblikket, og hvilke tematikker forudser I vil præge tegnestuens projekter i de kommende år?*

CC: Entasis har 25 års jubilæum i februar 2021. Vores vej har været fyldt med udfordringer, og vi har været heldige – måske dygtige – til at gribe de muligheder, der bød sig. Vi har så at sige opsøgt heldet. Der er ikke meget, der er kommet let. Med bl.a. Carlsberg, Thomas B Thriges Gade, Karlastaden i Gøteborg og Levantkaj har vi opnået stærke og anerkendte fagkundskaaber med byplanens komplekse virkelighed, hvor politik, sociologi, bæredygtighed og kunsten at skabe rum til mennesker skal gå op i en robust helhed. Så vi elsker vores arbejde med masterplaner, men vil gerne blive bedre til at forklare investorer og kommuner, at lokalplaner er et kvantitetsstyrende værktøj, og at de sammen med os og fagets andre udøvere også skal skabe et kvalitetsstyrende værktøj for at nå i mål. Det er for os tvingende nødvendigt at fremme dialogen mellem arkitekterne – mellem byens rum og bygningerne. Dette for at skabe helhed og sammenhængskraft.

Dertil håber jeg, at vi over de næste 10-15 år kan skabe flere projekter som Kanonhuset, hvor arkitekt og bygherre når hele vejen rundt om alle emner i et tillidsfuldt rum. Det er så en afgørende pointe, at bygherren ikke behøver at hedde entasis eller Cold... det er tilliden og ikke den juridiske person, der er afgørende.

SC: Det er umuligt at spå om tematikker de kommende år. Vores produktion afspejler en stor grad af tilfældighed (vi begyndte med en hovedindgang til Zoologisk Have efterfulgt af boligprojekter efterfulgt af en svømmehal efterfulgt af...). Med Carlsberg-konkurrencen (som bestemt også var en 'tilfældighed': vi havde intet at lave og kastede os over den eneste åbne konkurrence) fik vi et byplanlægnings-ben, som vi er ekstremt optagede af. Vi blev afbrudt i vores arbejde med Levantkaj, men forventer at det går i gang igen, når der er styr på Containerterminal, Lynnetteholmen og den generelle infrastruktur, og glæder os til endnu engang at nørde os i bund med den gode by. Og så har vi da en drøm om at blive ved med at være blandt de bedste, og at vores nidkærhed aldrig misforstås som andet end genuin interesse og dybtfølt ansvar for vores krævende metier.